

Μεταφράζοντας μέσω επτά «οδών»:

Ένας μηχανισμός ελέγχου μεταφράσεων ακαδημαϊκών επιστημονικών κειμένων με εφαρμογή σε όρους γλωσσολογίας και τηλεπικοινωνιών.

Αγγλική < > ελληνική, γαλλική < > ελληνική

Δρ. Σοφία Χρηστίδου

*τ.Διευθύντρια του Δημόσιου ΙΕΚ Νέων Μουδανιών Χαλκιδικής
ΠΕ06, Βα Αγγλική Γλώσσα και Φιλολογία Α.Π.Θ.*

Msc στη Μεταφρασιολογία, ΔΠΜΣ Α.Π.Θ.

*Msc στη Δημόσια Διοίκηση, Κατεύθυνση εκπαιδευτική διοίκηση, Πανεπιστήμιο Νεάπολης,
Πάφος, Κύπρος*

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Σταύρος Ε. Καμαρούδης

*Αναπληρωτής Καθηγητής Γλωσσολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας*

Δημήτριος Π. Χρυσουλίδης

*Καθηγητής Τηλεπικοινωνιών, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών
Υπολογιστών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Γλωσσολογία

- Η **ορολογία** της γλωσσολογίας στην ελληνική, προέρχεται **από την παραδοσιακή ορολογία των φιλολογικών και ιστορικών σπουδών** που σε πολλές περιπτώσεις είναι ελληνογενής και έχει μεταφερθεί αυτούσια ως ορολογία και στις άλλες γλώσσες, ιδίως στα αγγλικά. Εκτός από αυτή την πηγή, η σύγχρονη ορολογία είναι κυρίως **ξενόφερτη** μέσω **μεταφραστικών δανείων** στα οποία καταφεύγουν αναγκαστικά όλοι όσοι ασχολούνται με την έρευνα και τη διδασκαλία στην Ελλάδα [3]. Ας έχουμε κατά νουν ότι η επιστημονική ορολογία είναι προϊόν ερευνητικής δραστηριότητας που σε μεγάλο βαθμό διεξάγεται και διαχέεται μέσω της αγγλικής γλώσσας. Η απόδοση της ορολογίας συχνά είναι άστοχη αφού απομακρύνεται από γενικώς αποδεκτούς όρους.
- «Όλες οι δημοσιεύσεις γλωσσολογικών κειμένων που γίνονται στα ελληνικά, είτε απευθείας είτε από μετάφραση, εμπεριέχουν μεγάλο βαθμό δυσκολίας απόδοσης καθώς και παγίωσης της ορολογίας, ενώ πολλές φορές διαφοροποιούνται μεταξύ τους ως προς την απόδοση ενός όρου.

Οι παράγοντες που συντελούν στη αυξημένη δυσκολία απόδοσης και παγίωσης της ορολογίας είναι οι εξής:

- i) Πολυχρησία όρων στην ελληνική γλώσσα για τον χαρακτηρισμό ενός μόνο επιστημονικού όρου.
- ii) Χρήση ενός μόνο όρου για την απόδοση διαφόρων επιστημονικών όρων με μικρή ή και καθόλου σχέση μεταξύ τους» [4].

Γλωσσολογία

- Το πρόβλημα της ορολογίας της γλωσσολογίας έχει απασχολήσει σειρά γλωσσολόγων για αρκετές δεκαετίες και έχει συζητηθεί στο παρελθόν διεξοδικά σε εξειδικευμένες εργασίες, στις οποίες εκτίθεται μια σειρά χρήσιμων προβληματισμών όπως η ανάγκη ενοποίησης της ορολογίας, ζητήματα μεταφρασιμότητας ή αποδεκτότητας.

Ήδη από το 1984 ο Πετρούνιας [5] περιγράφει παράγοντες που σχετίζονται με ζητήματα κατανόησης της ελληνικής επιστημονικής ορολογίας και κατ' επέκταση της γλωσσολογίας:

- 1) Οι επιστημονικοί όροι αλλάζουν περιεχόμενο ταχύτερα απ' ότι οι άλλες λέξεις, επειδή αλλάζουν και οι επιστημονικές αντιλήψεις.
 - 2) Είναι πιθανό κατά την πρώτη δημιουργία του ο όρος να μην ήταν απόλυτα πετυχημένος.
 - 3) Συχνά υπάρχουν όροι οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται ετυμολογικά στο περιεχόμενό τους.
 - 4) Όταν ένας όρος δεν περνά σε μία καινούρια γλώσσα ως απευθείας δάνειο, αλλά μεταφράζεται είναι πιθανό να γίνει λάθος στην απόδοση του.
 - 5) Στην ελληνική οι δυνατότητες δημιουργίας νέων λέξεων μέσω λατινογενών δανείων είναι περιορισμένες, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές γλώσσες, λόγω της λόγιας παράδοσης.
-

Υπό μελέτη γλωσσολογικά κείμενα

α1) André Martinet (1980), *Éléments de linguistique générale*, Paris, Librairie Armand Colin.

και

α2) Αγαθοκλής Χαραλαμπόπουλος (1987), *Στοιχεία γενικής γλωσσολογίας*, Θεσσαλονίκη, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

β1) Ferdinand de Saussure (1916), *Cours de linguistique générale*, 5em édition, Paris-Lausanne, Payot.

και

β2) Φώτης Δ. Αποστολόπουλος (1979), *Μαθήματα γενικής γλωσσολογίας*, Αθήνα, Παπαζήσης.

γ1) Noam Chomsky (1957), *Syntactic structures*, Hague, Mouton.

και

γ2) Φώτης Καβουκόπουλος (1991), *Συντακτικές δομές*, Αθήνα, Εκδόσεις Νεφέλη.

δ1) John Lyons (1981), *Language and linguistics. An Introduction*, Cambridge, University of Cambridge.

και

δ2) Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Ζωή Γαβριηλίδου, Αγγελική Ευθυμίου (2003), *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*, Αθήνα, Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Γ
Α
Λ
Λ
Ι
Κ
Α

Α
Γ
Γ
Λ
Ι
Κ
Α

Τηλεπικοινωνίες

- ✓ Οι καινοτομίες κι εφευρέσεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών έχουν ως επί το πλείστον την έδρα τους στις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία.
- ✓ Οι εξελίξεις στον εν λόγω τομέα είναι ραγδαίες ίσως και καθημερινές.

Επικυριαρχία αγγλικής γλώσσας στη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα

- Ο τηλεπικοινωνιακός επιστήμονας έρχεται καθημερινά αντιμέτωπος με πληθώρα όρων που πρέπει να χρησιμοποιήσει στην επικοινωνία του με την επιστημονική κοινότητα έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η απαιτούμενη διάχυση και περιγραφή ή και ερμηνεία των νέων επιστημονικών επιτευγμάτων τα οποία έχει αναγνώσει στο αγγλικό πρωτότυπο.

Μελέτη μεταφρασμάτων τηλεπικοινωνιών

- ❖ Συχνή χρήση αυτούσιων των αγγλικών όρων.
- ❖ Ύπαρξη αμφισημιών και πολυτυπιών στη γλώσσα-στόχο.
- ❖ Διαρκής εισαγωγή νεολογισμών και συνύπαρξη διαφορετικών λατινογενών και αγγλικών όρων για το ίδιο φαινόμενο καθώς οι νεότεροι αγγλοσαξονικοί δεν είχαν αφομοιωθεί από την επιστημονική κοινότητα. Δηλαδή πολυσημία στην ίδια τη γλώσσα-πηγή.

Μετά τις πρώτες επίσημες μεταφράσεις και την προσπάθεια να αποδοθούν οι όροι στα ελληνικά από μεταφραστές ή επιστήμονες του κλάδου των Τηλεπικοινωνιών γινόταν **χρήση και του αγγλικού και του ελληνικού όρου**, ο οποίος συνήθως ήταν αποτέλεσμα μετάφρασης κατά λέξη κι αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μεταβατική περίοδος. Παράλληλα, το 1989 ιδρύθηκε από τον ΟΤΕ η Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας η οποία ενσωματώθηκε στο Εθνικό Σύστημα Τηλεπικοινωνιακής Τυποποίησης και η οποία αποτελεί μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας. Φυσικά, όλες οι προτάσεις της moto-teleterm δεν υιοθετούνται πλήρως από την επιστημονική κοινότητα, αλλά τουλάχιστον οι ειδικοί επιστήμονες σε συνεργασία με τους μεταφραστές έχουν μπει στη διαδικασία εξεύρεσης όρων στην ελληνική, πράγμα το οποίο αποτελεί εθνικό κι επιστημονικό καθήκον. Σήμερα η προσπάθεια διατήρησης και συντήρησης της ελληνικής γλώσσας είναι ζωντανή τόσο στην ελληνική επικράτεια όσο και στο εξωτερικό. Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται και οι επιστημονικές μελέτες της ελληνικής γλώσσας που πραγματοποιούνται από οργανωμένα ερευνητικά κέντρα, με προγράμματα προβολής, στήριξης και διάδοσης, εκδόσεις, λεξικά, μεθόδους, οπτικοακουστικό υλικό αλλά και τεχνολογική συνδρομή μέσω ηλεκτρονικών ιστοτόπων και κόμβων [2].

Υπό μελέτη τηλεπικοινωνιακά κείμενα

α1) Herbert Taub-Donald L. Schilling, (1986), *Principles of Communication Systems*, Singapore, McGraw-Hill Book Company.

και

α2) Herbert Taub-Donald L. Schilling, Τσίκης Κ. Γεώργιος-Κουκουρλής Σωτήριος Σ. (2005), *Αρχές τηλεπικοινωνιακών συστημάτων*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Τζιόλα.

β1) John D. Kraus, (1988), *Antennas*, Singapore, McGraw-Hill Book Company.

και

β2) John D. Kraus, Κώτσος Βασίλειος Α. (1998), *Κεραίες*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

γ1) Maral Gerard-Bousquet Michel, (2009), *Satellite Communications Systems, Systems, Techniques and Technology*, England, John Wiley and Sons LTD.

και

γ2) Maral Gerard-Bousquet Michel, Βαρδιάμπασης Ιωάννης. Οδ.- Χατζαράκης Γεώργιος Ε. (2013), *Δορυφορικές Επικοινωνίες. Συστήματα, Τεχνικές και Τεχνολογία*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

δ1) Govind P. Agrawal, (1997), *Fiber-Optic Communications Systems*, England, John Wiley and Sons LTD.

και

δ2) Κώτσος Βασίλειος Α. (2001), *Συστήματα Επικοινωνιών με Οπτικές Ίνες*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

Μελέτη Ευρημάτων

Η διεξοδική ανάλυση των ευρημάτων έγινε βάσει των μεταφραστικών στρατηγικών που ανέπτυξε ο Βέλγος μεταφρασεολόγος Dirk Delabastita [10], στηριζόμενος στην τεχνική των αρχαίων λατίνων ρητόρων, όπως αυτή παρουσιάζεται από τον Heinrich Lausberg [11] σε μια εκτενή παρουσίασή του των σχημάτων λόγου που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες ρήτορες. Τα σχήματα αυτά αντέγραψαν οι Λατίνοι ρήτορες, αρχής γενομένης από τον Κικέρωνα.

Η τυπολογία περιλαμβάνει τις εξής μεταφραστικές στρατηγικές:

- α) **Repetitio**: Το μεταφραστικό σημείο αποδίδεται με πανομοιότυπο τρόπο, ως επανάληψη.
- β) **Adiectio**: Το μεταφραστικό σημείο αποδίδεται με συγκεκριμένη προσθήκη.
- γ) **Detractio**: Η απόδοση είναι ατελής, εμπεριέχει μίαν αφαίρεση.
- δ) **Transmutatio**: Τα συστατικά του μεταφραστικού σημείου αποδίδονται με κάπως διαφορετική εσωτερική διάταξη, με τις εσωτερικές κειμενικές σχέσεις να υφίστανται μετατροπή.
- ε) **Substitutio**: Το μεταφραστικό σημείο αποδίδεται με εντελώς διαφορετικό σημείο και υφίσταται σημασιολογικά αντικατάσταση.

Μελέτη Ευρετηρίων

Όλα τα παραπάνω εννοούνται σε λεξιλογικό, σημασιολογικό και μορφοσυντακτικό επίπεδο. Έτσι υπάρχει μια παραλλαγή του **detractio**, όπου όλα τα στοιχεία του μεταφραστικού σημείου απαλείφονται. Αυτή η περίπτωση θεωρείται διαφορετική στρατηγική και ονομάζεται **(στ) deletio** (διαγραφή).

Τέλος, προσθέτουμε τον αγγλικό όρο **(ζ) non-translation** για τις περιπτώσεις:

- i) όπου δε συντελείται ουσιαστικά καθόλου προσπάθεια μετάφρασης και ο όρος εμφανίζεται όπως έχει στη γλώσσα-πηγή χωρίς μεταγραφή,
- ii) όπου συντελείται προσπάθεια μετάφρασης κατά το ήμισυ (π.χ. ενός σύμπλοκου όρου, όπου το πρώτο τμήμα παραμένει στη γλώσσα-πηγή χωρίς μεταγραφή και το δεύτερο μεταφράζεται στη γλώσσα-στόχο με κάποια από τις παραπάνω στρατηγικές),
- iii) όπου συντελείται παράλειψη αναφοράς του συγκεκριμένου όρου από το ελληνικό ευρετήριο,
- iv) όπου παραμένουν στη γλώσσα-πηγή τα αρκτικόλεξα και τα κύρια ονόματα χωρίς μεταγραφή,
- v) όπου η λανθασμένη επιλογή από τις προαναφερόμενες στρατηγικές οδηγεί σε εσφαλμένη μετάφραση που αποτελεί και επιστημονικό σφάλμα [7].

Όσον αφορά τον όρο non-translation, μπορεί να πρόκειται για όρο που χρησιμοποιείται στη θεωρία της μετάφρασης για να διακριθεί το τι δεν είναι μετάφραση ωστόσο υπάρχει διχογνωμία μεταξύ των θεωρητικών ως προς τις περιστάσεις όπου αυτός χρησιμοποιείται. Με βάση τον ορισμό που δίνει η European Society for Translation Studies (EST) ο όρος μπορεί να αναφέρεται σε τμήματα του πρωτότυπου κειμένου τα οποία διατηρούνται αμετάφραστα στο κείμενο στόχος. Επιπλέον μια από τις υποκατηγορίες που χαρακτηρίζουμε ως non translation καλύπτεται από τον ορισμό που δίνεται στο λεξικό *Ορολογία της Μετάφρασης* (Εκδόσεις Μεσόγειος, Αθήνα 2008) για τον όρο «αυτούσια αυτόματη αναπαραγωγή» (direct transfer).

Μελέτη Ευρετηρίων

- Βάσει της παραπάνω τυπολογίας μελετώνται οι όροι πρώτα όπως βρίσκονται στα ευρετήρια και έπειτα ενδοκειμενικά. Η καταγραφή γίνεται σύμφωνα με την αλφαβητική σειρά του ευρετηρίου στη γλώσσα-πηγή. Εφόσον υπάρχουν, παρατίθενται στο ίδιο λήμμα οι παραλλαγές της εμφάνισης του όρου, ακόμη κι αν υπάρχουν και ως λήμματα του ίδιου ευρετηρίου. Αυτό γίνεται για να παρουσιάζεται η συνολική εικόνα του όρου και, συνεπώς, να αναλύεται ο κάθε όρος ολοκληρωμένα άμα τη εμφανίσει. Αν υπάρχουν όροι στο ελληνικό ευρετήριο που δεν αποτελούν απόδοση αντίστοιχων στο αγγλικό, καταγράφονται ξεχωριστά. Έπειτα, γίνεται επεξήγηση της μεταφραστικής στρατηγικής και σχολιασμός της διαδικασίας που ακολουθήθηκε. Επίσης, ακολουθεί λεξικογραφική αλλά και βιβλιογραφική έρευνα, και όπου είναι αναγκαίο γίνεται πρόταση ορθότερης απόδοσης. Τέλος, γίνεται στατιστική καταγραφή της συχνότητας των μεταφραστικών στρατηγικών για την εξαγωγή συμπερασμάτων πάνω στη λήψη αποφάσεων.

Αγγλικός Όρος	Ελληνικός Όρος	Μεταφραστική Επιλογή
1) cancellation (index, p.227 ff.), 2) 6.3.2, p.227, 1.27	1) απλοποίηση (ευρετήριο σ.628), 2) 6.3.2, σ.284, γρ.29	1) substitutio, 2) substitutio

Σχόλια-Προτάσεις

1) Συντελείται ορθό substitutio στο “cancellation” το οποίο αποδίδεται ως «απλοποίηση», αντί του διαγραφή, καθώς ο όρος σχετίζεται με τη διαδικασία της «απλοποίησης κλασμάτων» στα μαθηματικά (Αγγλο-Ελληνικό λεξικό μαθηματικών όρων Α.Καλογεροπούλου) και όχι με τη «διαγραφή που είναι η αρχικά έννοια της λέξης “cancellation”. 2) ο.π.

Μελέτη Ευρετηρίων - Σχόλια

- Στα γλωσσολογικά κείμενα η μεταφραστική επιλογή που κυριαρχεί είναι το repetitio

και αυτό γιατί **α)** οι μεταφράσεις των πρωτότυπων κειμένων απέχουν πολύ χρονολογικά από την συγγραφή τους και κατά συνέπεια η απόδοσή τους στην ελληνική «ζυμώθηκε» και παγιώθηκε στην ελληνική γλώσσα

και **β)** οι όροι είναι κυρίως μονολεκτικοί άρα η απόδοσή τους είναι λιγότερο προβληματική.

- Στα τηλεπικοινωνιακά κείμενα οι μεταφραστικές επιλογές που κυριαρχούν είναι το transmutatio και το non-translation

καθώς **α)** οι μεταφράσεις των πρωτοτύπων γίνονται σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από τη συγγραφή τους οπότε οι αποδόσεις τους δεν έχουν ακόμη παγιωθεί μέσα στην τηλεπικοινωνιακή επιστημονική κοινότητα

β) με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας δημιουργούνται συνεχώς νέοι όροι, κυρίως στις αγγλόφωνες χώρες, άρα προκύπτει και η ανάγκη για τη μετάφρασή τους

και **γ)** η πλειονότητα των όρων είναι σύμπλοκοι και κατά συνέπεια περισσότερο προβληματικοί. [7] [9]

Αποτελέσματα Ευρετηρίων

	Introduction to theoretical linguistics	Syntactic structures	Éléments de linguistique générale	Cours de linguistique générale	Συνολικά	
Repetitio	2042	565	263	314	3184	78%
Transmutatio	168	85	37	90	380	9%
Non-translation	10	0	31	49	90	2%
Adiectio	66	15	4	2	87	2%
Detractio	21	19	0	0	40	1%
Deletio	11	0	0	1	12	0%
Substitutio	256	3	26	6	291	7%
	2574	687	361	462	4084	100%

Γλωσσολογικά
κείμενα

	Principles of Communication Systems	Antennas	Fiber-optic communications	Satellite communications systems	Συνολικά	
Repetitio	116	353	212	303	984	11%
Transmutatio	356	684	957	871	2868	32%
Non-translation	390	814	835	1149	3188	35%
Adiectio	48	164	292	491	995	11%
Detractio	65	55	81	132	333	4%
Deletio	36	13	24	29	102	1%
Substitutio	44	148	281	116	589	6%
	1055	2231	2862	3091	9059	100%

Τηλεπικοινωνιακά
κείμενα

Έρευνα με ερωτηματολόγιο

Καθώς η προηγούμενη έρευνα με ερωτηματολόγια [7] [8] σε τηλεπικοινωνιακούς επιστήμονες μας έδειξε ποιες είναι οι στάσεις τους απέναντι στη χρήση της ελληνικής γλώσσας έναντι της αγγλικής και καθότι χρειάζεται να περάσει τουλάχιστον μία δεκαετία για να υπάρξει κάποια αλλαγή σε αυτές τις στάσεις, δεν επανεξετάζουμε, προς το παρόν, τις στάσεις των τηλεπικοινωνιακών επιστημόνων με νέα ερωτηματολόγια.

Γλωσσολογικά κείμενα

Περιεχόμενο ερωτηματολογίων

- ☞ Επιλογή όρων από τα μεταφράσματα
- ☞ 12 στο σύνολο (6 για τα αγγλικά και 6 για τα γαλλικά)

Περιγραφή ερωτηματολογίων

- ☞ Α' στήλη «Κείμενα αναφοράς» ή «Όροι»
- ☞ Β' στήλη «Κείμενα πρότασης» ή οι «Αποδόσεις»
- ☞ Γ' στήλη «Απαντήσεις»

Έρευνα με ερωτηματολόγιο

Πρόκειται για **ένα ψυχομετρικό τεστ ειδικών ικανοτήτων**, με σκοπό τη μέτρηση μιας πολύ εξειδικευμένης γνώσης σε γλωσσικό επίπεδο, με επιστημονικές παραμέτρους.

- **Σταθμισμένο:** είναι κοινό για όλους τους ερωτώμενους και οι βαθμοί όλων είναι συγκρίσιμοι [1].
- Για την απάντησή του απαιτείται αντιστοίχιση στοιχείων της πρώτης στήλης με στοιχεία της δεύτερης, γεγονός που μειώνει αρκούντως την πιθανότητα απαντήσεων κατ' εικασία, παρέχοντας έτσι **αξιοπιστία** στο ερωτηματολόγιο.
- Η **εγκυρότητα** εξασφαλίζεται από το ότι πρόκειται για τεστ ταχύτητας με προκαθορισμένο χρόνο απάντησης τα 15 λεπτά.
- Σχετικά με τον **αριθμό του δείγματος** (102) ο Kline [1] αναφέρει πως «από στατιστική άποψη δείγματα 100 ατόμων είναι αρκετά μεγάλα για να είναι αξιόπιστα».
- Η **ομοιογένεια των υποκειμένων**, που έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τις γλωσσολογικές γνώσεις, επιτρέπει τη δυνατότητα γενίκευσης των συμπερασμάτων, εξασφαλίζοντας έτσι και **εξωτερική εγκυρότητα** στο ερωτηματολόγιο.
- Η ομάδα των υποκειμένων μπορεί να θεωρηθεί **αντιπροσωπευτική** καθώς περιλαμβάνει άνδρες και γυναίκες, άτομα από διάφορες περιοχές της Ελλάδας καθώς και άτομα από περιοχές υψηλότερου και χαμηλότερου κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου.
- Βάσει των παραπάνω διασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την κατασκευή των ερωτηματολογίων [1].

Διανομή ερωτηματολογίων και δημογραφικά στοιχεία

Τόπος

- Τα ερωτηματολόγια, ως επί το πλείστον, διανεμήθηκαν σε αίθουσες του ΑΠΘ, του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας στη Φλώρινα, ορισμένα δόθηκαν σε καθηγητές αγγλικής και μεταφραστές, ενώ μια μικρή μερίδα απεστάλη ηλεκτρονικά σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος.

Εύρος δείγματος

- Για τις ανάγκες της έρευνας μοιράστηκαν 51 για την αγγλική γλώσσα (και 51 για τη γαλλική).

Ηλικία
Φύλο

- Όσον αφορά στις ηλικιακές ομάδες, τα ερωτηματολόγια απάντησαν 23 υποκείμενα ηλικίας 20-25 ετών, 11 ηλικίας 25-35 ετών και 17 ήταν 35 ετών και άνω, 11 εξ αυτών ήταν άνδρες και 40 ήταν γυναίκες.

Τίτλοι σπουδών

- Όλοι έχουν πτυχίο ΑΕΙ ενώ 11 έχουν και δεύτερο πτυχίο, οι 14 έχουν μεταπτυχιακό σε ειδικότητες μη συναφείς με τη γλωσσολογία, τη μετάφραση ή τη διδακτική ενώ 18 από αυτούς έχουν μεταπτυχιακό τίτλο συναφή με τη γλωσσολογία, τη μετάφραση ή τη διδακτική.

Επαγγελματική εμπειρία στη μετάφραση

- Επαγγελματική εμπειρία στη μετάφραση έχουν οι 19, 4 έχουν εργαστεί σε μεταφραστικό γραφείο ενώ 17 έχουν εργαστεί ως αυτοαπασχολούμενοι μεταφραστές.

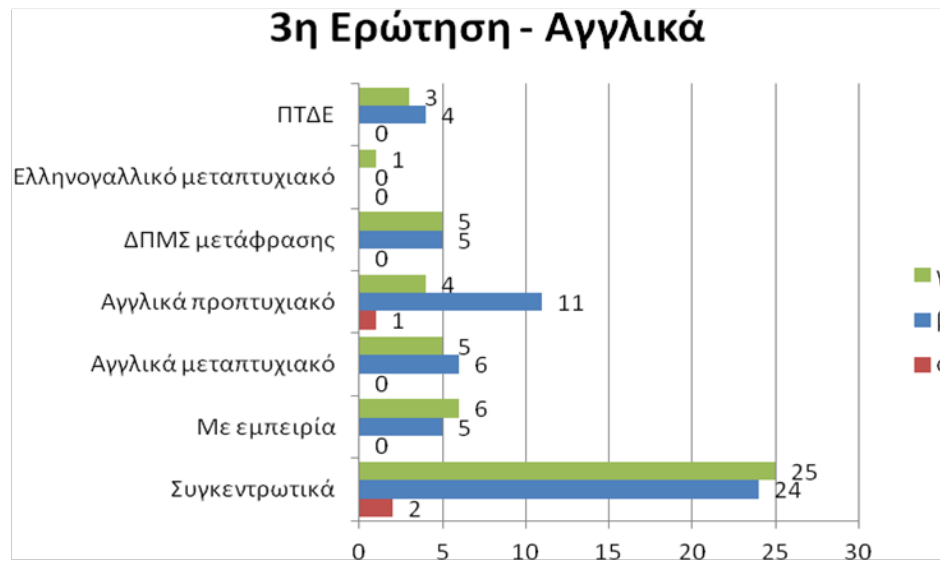
Ξένες γλώσσες

- Εκ των 51 ερωτηθέντων, πέραν της αγγλικής, 19 γνώριζαν και τη γαλλική ενώ 35 εξ αυτών γνώριζαν και κάποια άλλη ξένη γλώσσα.

Ερωτηματολόγια - 1

ΟΡΟΣ	ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ
<p>Ποια από τις τρεις μεταφράσεις θεωρείτε πως είναι η καταλληλότερη για την απόδοση του “agent”;</p> <p>“Both intransitive and transitive sentences in English may answer the implicit question ‘What does X do?’, where X is a nominal expression and do (in its occurrence in the question) is a ‘pro-verb’ which brings together intransitive verbs, on the one hand, and transitive verbs + their objects, on the other. Whenever this condition holds the subject may be described as the ‘actor’ (or ‘agent’).</p> <p><i>(J.Lyons Introduction to Theoretical Linguistics, pp.340)</i></p>	<p>A) Δράστης</p> <p>B) Ποιητικό αίτιο</p> <p>Γ) Ενεργούν πρόσωπο</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin: 0 auto;">B</div>

Σχολιασμός αποτελεσμάτων ερωτηματολογίων

Εντοπισμός ορθότητας φράσης - 1

Στο ερώτημα του αγγλικού ερωτηματολογίου οι αποδόσεις «Ενεργούν πρόσωπο» και «Ποιητικό αίτιο» ήταν αυτές που σχεδόν ισόποσα προτιμήθηκαν όπως φάνηκε στη συγκεντρωτική σύγκριση των αποτελεσμάτων ενώ ο «Δράστης» προτιμήθηκε από το 3.9%.

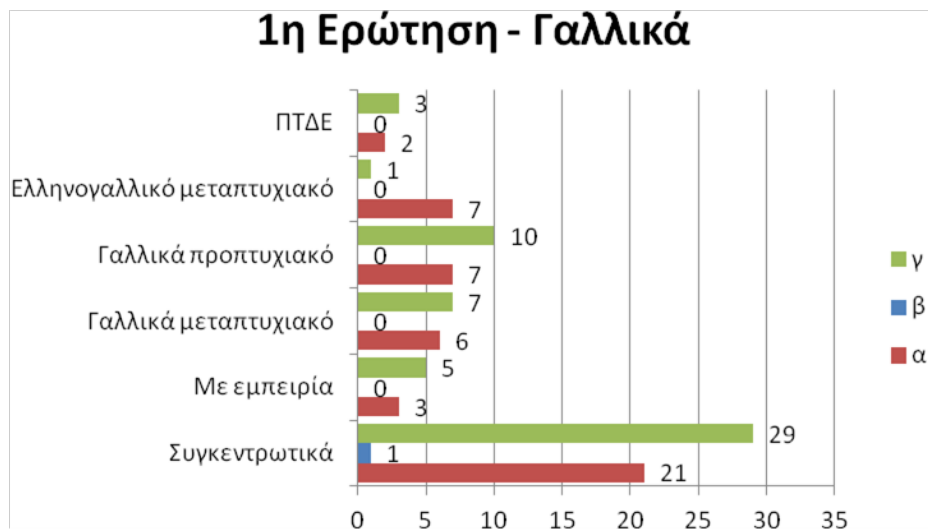
Η μόνη κατηγορία όπου υπήρχε μεγάλη απόκλιση στα αποτελέσματα ήταν αυτή των προπτυχιακών φοιτητών του Αγγλικού τμήματος, όπου το 68.8% προτίμησε το «Ποιητικό αίτιο» έναντι του 25% που προτίμησε το «Ενεργούν πρόσωπο». Και σε αυτή την κατηγορία ο «Δράστης» συγκέντρωσε το μικρότερο ποσοστό.

Όσοι υποστηρίζουν την εκδοχή «Ενεργούν πρόσωπο» περιορίζουν την έννοια του όρου “agent” καθώς “agent” σε μια πρόταση μπορεί να είναι τόσο ένα «πρόσωπο» όσο και μία έννοια, ένα φυσικό φαινόμενο ή ένα πράγμα. Για παράδειγμα στην πρόταση “The city was destroyed by the earthquake” οι αποδόσεις του “agent” ως «δράστης» ή «ενεργούν πρόσωπο» είναι περιοριστικές καθώς δεν αποδίδουν τον όρο ορθά.

Ερωτηματολόγια - 2

ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΟΡΟΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ
<p>Mais qu'est-ce que la langue? Pour nous elle ne se confond pas avec le langage; elle n'est qu'une partie déterminée, essentielle, il est vrai. C'est à la fois un produit social de la faculté du langage et un ensemble de conventions nécessaires; adoptées par le corps social pour permettre l'exercice de cette faculté chez les individus.</p> <p>(F.de Saussure (1979). <i>Cours de linguistique générale</i>, édition critique préparée par Tullio de Mauro, Paris, Editions Payothèque, p.25)</p>	<p>Ποια από τις τρεις μεταφράσεις θεωρείτε πως είναι η καταλληλότερη για την απόδοση των “la langue” και “le langage”;</p>	<p>Α) Γλώσσα και ομιλία</p> <p>Β) Λόγος και ομιλία</p> <p>Γ) Γλώσσα και Λόγος</p>

Σχολιασμός αποτελεσμάτων ερωτηματολογίων

Εντοπισμός ορθότητας φράσης - 2

- Στο ερώτημα του γαλλικού ερωτηματολογίου σχετικά με την απόδοση των “langue” και “langage” και δεδομένου ότι δεν υπάρχει πλήρης ταύτιση στην απόδοση των εν λόγω όρων, τα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα και δικαιολογημένα ως έναν βαθμό.
- Στατιστικά, πρώτη επιλογή ήταν η απόδοση «Γλώσσα και λόγος» με ποσοστό προτίμησης στα συγκεντρωτικά αποτελέσματα 56.9%, ακολούθησε η απόδοση «Γλώσσα και ομιλία» με ποσοστό προτίμησης 41.2%, ενώ τρίτη σε σειρά ήταν η απόδοση «Λόγος και ομιλία» με ποσοστό προτίμησης 2%. Στις περαιτέρω κατηγοριοποιήσεις η απόδοση «Γλώσσα και λόγος» συγκέντρωσε επίσης το υψηλότερο ποσοστό προτίμησης ενώ η απόδοση «Λόγος και ομιλία» το χαμηλότερο.
- Εξαίρεση αποτέλεσε η κατηγορία του Ελληνογαλλικού μεταπτυχιακού όπου η απόδοση «Γλώσσα και ομιλία» συγκέντρωσε το ποσοστό 87.5%, έναντι του ποσοστού 12.5%. Πιθανολογούμε πως οι φοιτητές του Ελληνογαλλικού μεταπτυχιακού ενδέχεται να επηρεάστηκαν από το γεγονός ότι στην ελληνική γλώσσα ο όρος ομιλία έχει ενίοτε ως συνώνυμο τον όρο «λόγος» όπως αναφέρεται και στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Μανώλη Τριανταφυλλίδη και στο Λεξικό της Νέας Ελληνικής του Γεωργίου Μπαμπινιώτη. Στο γαλλογαλλικό γλωσσολογικό λεξικό Larousse, στο λήμμα “langage” ο όρος ορίζεται ως η φυσική ικανότητα του ανθρώπου να επικοινωνεί χάρη σε ένα σύστημα φωνητικών σημείων (π.χ. τη γλώσσα ως όργανο) ενεργοποιώντας μία περίπλοκη σωματική τεχνική και προϋποθέτει την ύπαρξη μιας συμβολικής λειτουργίας και των απαραίτητων εκ γενετής φωνητικών οργάνων. Στο ίδιο λεξικό, στο λήμμα “langue”, ο όρος ορίζεται ως ένα όργανο επικοινωνίας, ένα σύστημα συγκεκριμένων φωνητικών σημείων των μελών μιας συγκεκριμένης κοινότητας.

Συμπεράσματα

Αποτελέσματα ερωτηματολογίων

Διαφοροποίηση των στάσεων και επιλογών των μεταφραστών των ακαδημαϊκών βιβλίων και των υποκειμένων της έρευνας και απέδειξαν την υπόθεσή μας σχετικά με το πρόβλημα μετάφρασης γλωσσολογικών όρων στην ελληνική καθώς και τη διχογνωμία που επικρατεί στην απόδοσή τους.

- Δυσεπίλυτα θέματα ορολογίας δεν έχουν λάβει ικανοποιητικές και γενικότερα αποδεκτές αποδόσεις και ακόμη και σήμερα αναζητούν λύσεις. Επίσης, στο πλαίσιο της θεωρητικής γλωσσολογίας όροι που είναι πολυσήμαντοι χρησιμοποιούνται με διαφορετική έννοια ανάλογα το περιεχόμενο (π.χ. γραμματική, γενετιστική/ παραδοσιακή/ περιγραφική κ.ο.κ.).
- Θεωρούμε πως θα πρέπει οι έλληνες θεωρητικοί της γλωσσολογίας να χρησιμοποιούν, κατά το δυνατόν, ορολογία μονοσήμαντη και σίγουρα να προσπαθούν, όπου αυτό είναι απαραίτητο, να εισάγουν στην ελληνική γλώσσα νεολογισμούς με ελληνικές και όχι «ελληνοποιημένες» λέξεις.

Βιβλιογραφία

- [1] Αλεξόπουλος, Δ. (1998). *Ψυχομετρία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- [2] Καμαρούδης, Σ. (2015). *Γλωσσών περιήγησις Οι γλώσσες του κόσμου και η ελληνική*, Θεσσαλονίκη: Κ&Μ. Αντ. Σταμούλη
- [3] Μπαμπινιώτης, Γ. (2005²), *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση της γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
- [4] Ξυδόπουλος, Γ. Προβλήματα απόδοσης των Γλωσσολογικών Όρων από την αγγλική στην ελληνική, *Πρακτικά της 22ης ετήσιας συνάντησης του τομέα γλωσσολογίας (Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 22)* (σσ.495-506). Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. 2002
- [5] Πετρούνιας, Ε. (1984). *Νεοελληνική γραμματική και συγκριτική ανάλυση*. 1ος Τόμ. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- [6] Τσοπάνογλου, Α. (2000). *Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και εφαρμογές της στην αξιολόγηση της γλωσσικής κατάρτισης*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.
- [7] Χρηστίδου, Σ. (2007). *Μεταφραστικές Δυσκολίες Ακαδημαϊκών Κειμένων Τηλεπικοινωνιών (Αγγλική <> Ελληνική)*. Αξιολόγηση Μεταφραστικών Συμπεριφορών. Προσβάσιμη στο Διαδίκτυο στο <http://invenio.lib.auth.gr/record/100715/files/gri-2008-1031.pdf>
- [8] Χρηστίδου, Σ. (2008), *Μεταφραστικές Δυσκολίες Ακαδημαϊκών Κειμένων Τηλεπικοινωνιών (Αγγλική<>Ελληνική)*. Αξιολόγηση Μεταφραστικών Συμπεριφορών, *APLF Communication* 99 σελ. 13-25.
- [9] Χρηστίδου, Σ. (2014). *Στρατηγικές Μετάφρασης με εφαρμογή στα Ειδικά Πεδία της Γλώσσας και των Τηλεπικοινωνιών*, Φλώρινα, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ηλιάδη. (Τριμελής επιτροπή: Επόπτης Σταύρος Ε. Καμαρούδης: Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Δημήτριος Χρυσουλίδης: Καθηγητής, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Η/Υ, ΑΠΘ, Νικόλαος Φαχαντίδης: Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών) Προσβάσιμη στην ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης <http://www.didaktorika.gr/eadd/>
- [10] Delabastita, D. (1989), Translation and mass communication: Film and T.V. translation as evidence of cultural dynamics, *Babel*, vol.35:4, pp.193-218.
- [11] Lausberg, Heinrich (1998), *A Handbook of Literary Rhetoric*, Leiden – Boston – Köln: E. J. Brill.

**Σας ευχαριστώ
για την προσοχή σας!**

